

Rätten till hälsa lämnar ingen utanför - Vårdförbundets idé om ett hållbart samhälle

I Vårdförbundet samlas fyra yrken för att tillsammans kunna utöva inflytande över hälso- och sjukvårdens utveckling och förutsättningarna för att vi ska kunna ge god och säker vård. Men vi vill inte bara påverka för vår egen skull eller för dem vi möter i hälso- och sjukvården. Det handlar också om att i vår yrkesgärning bidra till ett hållbart samhälle där det finns möjlighet för alla att uppleva hälsa, livskvalitet och mening.

Rätten till hälsa är fundamental för att människor ska kunna leva det liv de vill leva. Det är en av de mänskliga rättigheter som FN:s medlemsländer enats om. För oss som är barnmorskor, biomedicinska analytiker, sjuksköterskor och röntgensjuksköterskor har de mänskliga rättigheterna stor betydelse, inte minst som en del av de grundläggande värderingar vi enats om i vår stadgas portalparagraf. I vår yrkesgärning arbetar vi för ett samhälle där mänskliga rättigheter är verklighet och där varje person upplever hälsa, livskvalitet och mening. Det anser vi är grunden för ett vitalt, demokratiskt samhälle.

Folkhälsoarbetet i Sverige är inriktat på att främja hälsa istället för att förebygga sjukdom. Vi som arbetar i yrken med detta samhällsbärande uppdrag har ett avgö-

rande ansvar. Vi vet att vi bidrar till ett hållbart samhälle där det finns grogrund för utveckling, innovation och balans när vi ökar hälsan. Därför vill vi utveckla och expandera folkhälsoarbetet samt flytta fokus ännu mer från sjukdom till hälsa.

Genom legitimationen har samhället bekräftat att barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och sjuksköterskor har självständiga yrkesfunktioner. Det innebär att vi har kvalificerade arbetsuppgifter och ett särskilt ansvar för patienternas säkerhet och utvecklingen i vården, liksom för folkhälsoarbetet. Legitimationen som ges till oss inom samhällsviktiga yrken är ett bevis på särskild kompetens och personlig lämplighet för uppdraget. Den medför ett ansvar som är långt större än den anställning vi har. Ansvaret innefattar att befolkningen ska känna sig säker på att vi påtalar missförhållanden såväl som utveckling som inte gagnar dem och oss tillsammans.

Våra yrken utgår från yrkesetiska koder och i yrkesutövningen utvecklar och stärker vi vår etiska kompetens. Tillsammans med legitimationen ger detta oss mandat att peka på etiska dilemman och göra viktiga avvägningar. På så sätt tar vi vårt samhällsansvar.

Inom våra fyra yrken delar vi värderingar kring demokrati, mänskliga rättigheter, mångfald, solidaritet och våra yrkesetiska koder. Med utgångspunkt i dessa värderingar ser vi att vi står inför utmaningar i samhället, både i vår närhet och globalt. Vi ser också att våra yrken spelar roll för den långsiktiga utvecklingen i världen, men ur vårt perspektiv behöver vi göra viktiga vägval för att bäst kunna bidra.

Valen formulerar vi så här:

Vi i Vårdförbundet vill främja hälsa och samtidigt främja ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet

Eftersom världens resurser är begränsade strävar vi i våra yrken efter hållbarhet utifrån att både nationella och internationella resurser prioriteras utifrån behov.

Vi ser också sambanden mellan ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet och vet att det som främjar hälsa samtidigt främjar hållbarhet i dessa tre bemärkelser. I vårt hälsofrämjande arbete bidrar vi därför till ett hållbart samhälle.

Vi i Vårdförbundet vill skapa en personcentrerad vård som ger välfärd efter förutsättningar och behov

Vi värnar om en offentligt finansierad och demokratiskt styrd hälso- och sjukvård som ger alla tillgång till en god, säker och väl fungerande vård utifrån sina förutsättningar och behov. Den som har störst behov ska ges företräde till vård. Detta gäller även dem som står utanför samhällsgemenskapen, till exempel de som saknar bostad eller svenskt medborgarskap. Vi vill att vården får ett kompensatoriskt uppdrag för jämlik hälsa och att vi gemensamt i samhället tar ett särskilt ansvar för att våra yngsta och äldsta invånare har en trygg, hälsosam och meningsfull tillvaro.

Personcentrerad vård handlar om att tillvarata de resurser som varje människa

bär på och på så sätt hitta drivkrafter som kan bidra till att utveckla hälsa och livskvalitet. Vårdförbundet ser att en stark individ och ett starkt kollektiv är målbilder som går att förena. En personcentrerad vård och välfärd frigör resurser och bidrar till ett hållbart samhälle snarare än att främja individen på bekostnad av kollektivet.

Vi i Vårdförbundet vill driva på utvecklingen för ökad jämställdhet för att frigöra potential

I vårt påverkansarbete verkar vi för en jämställd och jämlik hälsa – för dem vi möter i vården och för oss som bemannar den. Vi ser att jämställdhet skulle frigöra en enorm potential som skulle gagna samhällsutvecklingen på global nivå. Därför är detta ett viktigt mål för oss, men för nå dit krävs det att djupt rotade strukturer förändras.

Våra fyra yrken är exempel på hur kvinnligt dominerade yrkesgrupper med hög kunskap och kompetens reflexmässigt värderas lägre än manligt dominerade yrkesgrupper med samma kunskaps- och ansvarsnivå. Vårdförbundets professioner har vuxit fram i en kontext som präglats av en stark hierarki och könsmaktsordning som begränsat yrkesutövarna. I detta ligger en maktdimension – en underordning som vi fortfarande kämpar med att bryta oss loss ur.

Den strukturella undervärderingen av vår kunskap och våra insatser i samhället behöver fortsatt motverkas. Först i ett samhälle kännetecknat av reell jämställdhet kommer våra yrkens fulla kapacitet att komma dem vi möter i hälso- och sjukvården till gagn. För var och som vem du är född ska heller inte avgöra en människas hälsoutveckling över livet.

I våra yrken spelar vi roll både i det förebyggande folkhälsoarbetet och i vården av dem vars hälsa sviktar. Men insatserna behöver öka, och hälso- och sjukvården behöver få ett kompensatoriskt uppdrag för jämlik hälsa. Med vår kunskap om att

arbeta hälsofrämjande och de insikter vi får om samhällets hälsoutmaningar behöver vi finnas där beslut om folkhälsoarbetet och hälso- och sjukvården fattas. Vi arbetar för en jämställd och jämlik hälsa. För personerna vi möter i vården och för oss själva som bemannar den.

Vi i Vårdförbundet vill ta ansvar för att skapa ett jämlikt samhälle

Vi som verkar i hälso- och sjukvården har ett ansvar att inte göra skillnad på människor vi möter och vi tillåter varandra att delta i samhällsgemenskapen på det sätt vi vill och kan. Det innebär att vi ser resurserna i varandra, liksom att vi accepterar och ser nyttan hos den som enligt arbetsgivaren har lägre kapacitet. Vi kompenserar för varandras yrkeskunighet, skicklighet och arbetstempo.

Genom våra yrken har vi kunskap om hur jämlika möten skapas, och vi vägleds av våra etiska koder. Men självklart är vi alla påverkade av den samhällskontext vi vuxit upp i och bär på föreställningar och fördomar som motverkar jämlika möten. Därför är det vårt ansvar att försöka se förbi föreställningar samt att reflektera över hur vi interagerar med andra. Ansvaret för att skapa jämlika möten delar vi med de personer vi möter i hälso- och sjukvården. Tillsammans ska vi sträva efter att skapa en gemenskap – ett vi – med alla som söker vårt stöd.

Vi höjer vår röst mot alla typer av diskriminering i vårt land, vår kommun, på vår arbetsplats och bland våra vänner, eftersom alla ska ha samma möjligheter oberoende av kön, etnicitet, religion, sexuell orientering, ålder, social bakgrund och fysiska föråmgor. Vi agerar inkluderande och lär oss mer om det som först kan verka främmande eller annorlunda. Och vi främjar social och ekonomisk integration i samhället.

Vi i Vårdförbundet vill vara globala solidariska för att bidra till en hållbar värld. Solidariteten med medmänniskor över hela

världen, liksom med kollegor i mindre resursstarka områden är en av våra grundläggande värderingar. Vi tar också ställning mot utvecklingstendenser som är destruktiva för samhället. Eftersom vår kunskap är globalt efterfrågad rör vi oss över nationsgränser, men vi behöver alltid vinnlägga oss om att möta yrkeskollegor från andra länder och bilda partnerskap där ingen är överordnad den andre. Det är så vi kan visa solidaritet och bidra till ett förbättrat hälsoläge och till en mer hållbar värld.

Vi i Vårdförbundet vill organisera oss för att få kraft till förändring

Vi tror på kraften i att samlas i föreningar, eftersom det skapar en stabil grund i ett samhälle som bygger på demokratisk delaktighet och gemensamt ansvarstagande.

Vi vet också att det är lättare att åstadkomma förändring om vi är många som hjälps åt. Genom att organisera oss fackligt har vi förutsättningar att påverka arbetslivet och arbetsmarknaden på alla nivåer, från arbetsplatsen till den lagstiftande församling som reglerar hälso- och sjukvården. Att vara medlem i en facklig organisation är helt enkelt ett sätt att ta ansvar för samhällsutvecklingen.

Som arbetsmarknadspart främjar vi i Vårdförbundet samhällets utvecklingskraft genom att teckna kollektivavtal. Vi är stolta medskapare i den svenska modellen som främjat samhällsutvecklingen över tid och som bygger på solidaritet mellan människor.

Idéprogrammet fastställdes vid Vårdförbundets kongress 2018.